

ואם הגוי לוקח את החמץ לתוך ביתו, מה טוב. ואם אי אפשר שיקחהו לביתו, צריך להשפיר לו את החדר שהחמץ מנח בו. וצריך לכתוב בשטר שם הקונה, ובכמה השפיר לו את החדר, ושאגב קרקע הקנה לו את החמץ המנח שם, ויפרוט את כל החמץ בכמה מכר לו, אבל אינו צריך לפרוט סכום המדות, ויוכל לכתב רק בעד כמה פל מדה עד למדידה. וכל מה שכתוב בשטר, ידבר עם הקונה גם בעלפה. ויקבל ממנו ערבון, ושאר המעות יזקוף עליו במלוה, ויהא הכל כתוב בשטר, וגם ימסור לו את המפתח מן החדר. חמץ שהוא בתוך כלי הצריך טבילה (כשלוקחו מגוי), לא ימכרנו עם הכלי, כי לאחר הפסח פשיחזור ויקנהו מן הגוי, יצטרף טבילה מחדש.

ג) לאחר שמכר לו את החמץ, אם ירא פן יקלקל שם הקונה, יכול גם הוא לתלות שם מסגרת לשמירה, או אם הקונה רוצה להפקיד אצל הישראל את המפתח, רשאי. אבל אסור שיניח הישראל חותם על החמץ.

ד) אם אינו יכול להשפיר לו כל החדר, מפני שהוא צריך גם כן להשתמש בו, יעשה מחצה לפני החמץ, וישפיר לו את המקום שעד המחצה, ויכתב כן בתוך השטר. גם יכתב שיש להקונה דריסת הרגל ללכת כרצונו אל המקום ההוא, וגם שאם ירצה הגוי הזה הקונה למכור את החמץ לגוי אחר בתוך הפסח או לישראל באסרו חג דפסח, יש לכלם דריסת הרגל ללכת שמה. וכן אם משפיר או מוכר לגוי חדר שצריכין ללכת שמה דרך רשותו של המוכר, צריך לכתוב כן בשטר, שיש לגוי הקונה ולכל הקונים שיביא שמה, דריסת הרגל ללכת שמה. ג' ניסן ה) אם הבית הוא אצל הישראל רק בשכירות מישראל אחר, אזי אינו יכול להשפירו לגוי לבית דירה בלי רשות המשפיר, לכן יתנה בפרוש עם הגוי, שאינו משפירו לו לדור בו, רק להחזיק בו כליו ומטלטליו. אבל לא ישפירו בפרוש להחזיק בו את החמץ, רק סתם להחזיק בו כליו ומטלטליו כרצונו. ומכל מקום אם המשפיר בעיר,

2. Most later *Poskim* rule that ownership of *chametz* in the room can also be transferred to the non-Jew, by means of the rental or sale of the room. This particular form of *kinyan* (ownership transferred), called *kinyan agav*, is considered, by many *Poskim*, the best form of *kinyan*, and it does not require that the articles, which are sold, actually be in the room. (*Ibid.* 448:17,19)

the non-Jew takes the *chametz* into his own house, so much the better. But if he cannot take it to his home, then you must rent to him the room in which the *chametz* is (stored). You must mention in the bill of sale the name of the buyer and the amount for which the room was rented, and that by means of the rental of the room, you are transferring to him the ownership of the *chametz* that is contained in it.² You should list all the *chametz*, stating the price of each item,³ but you need not mention their weights and measures. You may simply write how much you charge per measure. All that is written in the contract should be discussed orally with the buyer. You should take a deposit from him, and the balance of the purchase price should be considered as a loan. All of the above should be written in the contract. You must also deliver to the buyer the key to the room.⁴ If any *chametz* is in a vessel that requires *tevilah* (ritual immersion) when bought from a non-Jew, you should not sell it with the vessel, because (if you do sell it), then, after *Pesach*, when you buy it back from the non-Jew, you will have to immerse it again.

3) If, after you sold the *chametz*, you are afraid that the buyer may damage it, you are permitted to put an additional lock on the door to protect it;⁵ or, if the buyer wants to deposit the key with the Jew, he may do so. But it is forbidden for a Jew to put a seal on the *chametz*.

4) If you are unable to rent the whole room because you need part of it for your own use, you should make a partition⁶ in front of the place where the *chametz* is kept, and rent to the non-Jew the space (where the *chametz* is kept) up to the partition, and write this in the contract. You should also state that the buyer has the right of access to enter this place at will. You should also stipulate, that if this non-Jew, the buyer, wishes to sell the *chametz* to another non-Jew during *Pesach*, or to a Jew, the day after *Pesach*, all of these have the right to access there. If a Jew rents or sells to a non-Jew a room that is accessible only through the premises of the seller, it must be written in the contract that the non-Jew, the buyer, and any other buyers that he may bring there, should have the right to enter there.

April 12 5) If the house you live in was rented from another Jew, you cannot rent it to the non-Jew as a residence without the permission of the landlord. Therefore, you should expressly tell the non-Jew that you are not renting it to him as a residence, but only to keep his vessels and belongings there. You should not rent it with the stipulation that you are doing so to keep the *chametz* there, but generally to keep his vessels and belongings as he sees fit. Nevertheless, if the landlord is in town,

3. According to *Choshen Mishpat* 200:7, it is not necessary to list or state the price of each item. It is sufficient if the buyer agrees to rely on the evaluation of three people or even one person. This is the custom that is prevalent in our form of selling *chametz*.

4. It is also acceptable, if you tell him that you will make the key available to him, whenever he desires to enter to take his *chametz*. (*Ibid.* 448:12)

5. But if you lock the room, at the time of sale, in order to prevent the non-Jew from taking the *chametz*, the *chametz* is forbidden after *Pesach*, as stated in Paragraph 1. (See *Mishnah Berurah* 448:12; *Bi'ur Halachah* 448:3, *Shaar Hatzion* 28)

6. The partition should be at least ten *tefachim* high, and it should not be made with a sheet that moves to and fro. (*Mishnah Berurah* 440:12)

יִקַּח מִמֶּנּוּ רְשׁוּת לְהִשְׁכִּירוֹ. וְכֵן מִי שְׁנוֹסֵעַ לְדֶרֶךְ קֹדֶם פֶּסַח, וְאִשְׁתּוֹ תִּמְכֹּר אֶת הַחֶמֶץ, יִתֵּן לָהּ רְשׁוּת בְּפִרוֹשׁ שֶׁתִּשְׁכִּיר אֶת הַחֶדֶר.

(ו) אֲסוּר לַעֲשׂוֹת תְּנָאֵי עִם הַגּוֹי, שְׁלֹאֲחֵר הַפֶּסַח מַחֲבִיב הַגּוֹי לְמַכְרוֹ לוֹ, אוֹ שֶׁהִישָׁרְאֵל מַחֲבִיב לְחַזֹּר וְלִקְנוֹתוֹ מִמֶּנּוּ. אָבֵל יִכּוֹל לְהַבְטִיחוֹ, שִׁיחֲזוֹר לְקִנּוֹתוֹ מִמֶּנּוּ וְשִׁיתֵן לוֹ רוּחַ.

(ז) אֲסוּר לְמַכּוֹר אֶת הַחֶמֶץ לְמוֹמֵר אוֹ לְמוֹמֶרֶת, וְלֹא לְבֵן מוֹמֶרֶת, אֶף־עַל־פִּי שִׁילְדָתוֹ מִגּוֹי לְאַחֵר שֶׁהִמִּירָה, כִּי לַעֲנִיָּן זֶה דִּינָם כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא לֵה חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח דָּאֲסוּר בְּהִנָּאָה.

(ח) מִי שֵׁישׁ לוֹ חֶמֶץ בְּמִקּוֹם אַחֵר אוֹ בְּדֶרֶךְ בְּעִגְלוֹת אוֹ בְּסַפִּינָה, יִכּוֹל לְמַכְרוֹ גַּם כֵּן אֲגַב קִרְקַע שֶׁבְּמִקּוּמוֹ. וּמִכָּל מִקּוֹם יִפְקִירוּ גַם כֵּן בְּפָנֵי בֵּית־דִּין אוֹ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים. וְאִם הוֹבֵא לוֹ הַחֶמֶץ בַּפֶּסַח, הַגּוֹי הַקּוֹנֶה הוּא יִשְׁלַם שֶׁכֶר הַעֲנֵלָה וְיִתֵּר הַהוֹצָאוֹת. וְאִם הוֹבֵא לוֹ חֶמֶץ אֲשֶׁר שָׁלַח לוֹ גּוֹי סְחוּרָה, וְהוּא לֹא בִקְשָׁה וְלֹא יָדַע, יִקְבְּלָהּ גַּם כֵּן הַגּוֹי וְיִשְׁלַם מֶה שֶׁמִּגִּיעַ לְהַמְבִּיא, וְהִישָׁרְאֵל לֹא יִתְעַסֵּק בָּהּ כָּלֵל, וְאִדְרָבָה יִפְקִירְנָהּ גַּם כֵּן בְּפָנֵי בֵּית־דִּין אוֹ בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים.

(ט) מִי שֵׁישׁ לוֹ רַחִים, וְהִטּוּחָנִים נוֹתְנִים מְכַסֵּ תְבוּאָה מַחֲמֶצֶת, צָרִיךְ לְמַכְרוֹ אוֹ לְהִשְׁכִּיר אֶת הַרַחִים קֹדֶם פֶּסַח לַגּוֹי.

(י) בְּעִנְיַן מְכִירַת בְּהֵמוֹת שִׁיאֲכִילִם הַגּוֹי חֶמֶץ, יֵשׁ מַחֲלַקֵּת בֵּין הַגְּדוּלִים זְכוּרִים לְבָרְכָהּ. וּמִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְהַזְהֵר, טוֹב לוֹ. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ, יַעֲשֶׂה עַל פִּי הוֹרָאת חֲכָם.

(יא) מִתֵּר לְהַלוּוֹת לְיִשְׂרָאֵל כֶּכֶר חֶמֶץ קֹדֶם הַפֶּסַח שִׁיחֲזִיר לוֹ לְאַחֵר הַפֶּסַח. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִין בְּזֶה אֲסוּר.

(יב) אִם חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא בְּרְשׁוּת גּוֹי, אוֹ בְּהַפּוּךְ, חֲמִצּוֹ שֶׁל גּוֹי בְּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל, יַעֲשֶׂה שְׂאֵלָה הֵיאָךְ יִתְנַהֵג בּוֹ, כִּי יֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה חֲלוּקֵי דִינִים.

ד' ניסן (יג) צָרִיכִין לְזַהֵר שְׁלֹא לְהַנּוֹת לְאַחֵר הַפֶּסַח מַחֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא חָשׁוּד שְׁלֹא מְכָרוֹ כְּדַת.

you should obtain his permission to rent it. If you go on a trip before *Pesach*, and your wife is going to sell the *chametz*, you should give her express permission to rent the room.

6) It is forbidden to stipulate with the non-Jew that after *Pesach*, he must sell the *chametz* back to you, or that you, are obligated to buy it back from him, but you are permitted to assure him that you will buy it back from him, and give him some profit.

7) It is forbidden to sell the *chametz* to an apostate Jewish man or woman, or to the son of an apostate woman, even if she gave birth to him from a non-Jew after she became an apostate; for regarding this matter, they are Jews in the eyes of halachah, and the *chametz* will be considered as *chametz* that was in the possession of a Jew during *Pesach*, the benefit of which is forbidden forever.

8) If you own *chametz* in another place, or en route in wagons or on ships, you can also sell it [to a non-Jew] by means of selling him a place in your town.⁷ Nevertheless, you should also renounce your ownership to it before a Rabbinic Court or before three laymen. If the *chametz* is delivered to you on *Pesach*, the non-Jewish buyer should pay the cost of the wagon and the other expenses. If *chametz* is delivered to you, which was shipped by a non-Jew, and you had not ordered it, and knew nothing about it, the non-Jew should also receive it and pay whatever is due to the one who brought it. You should have nothing at all to do with it; on the contrary, you should renounce ownership to it before a Rabbinical Court or before three laymen.

9) A person owning a mill, whose customers, grind their grain, and pay their fee in grain, which is *chametz*, must either sell or lease the mill, to a non-Jew, before *Pesach*.

10) Regarding the sale of cattle to a non-Jew, who will feed them *chametz*, there are differing opinions among the Sages of blessed memory. If possible, it is best to avoid selling them, but if it is impossible, it should be done with advice of a qualified *Posek*.

11) You are permitted to lend a loaf of bread to another Jew before *Pesach*, with the understanding that he should return (a loaf of bread) after *Pesach*. In some communities, it is the custom to forbid such loans.

12) If the *chametz* of a Jew is in the possession of a non-Jew, or conversely, the *chametz* of a non-Jew is in the possession of a Jew, you should consult (a qualified *Posek*) how to act in this matter, for there are many differing opinions regarding it.

April 13 13) You should be careful, not to benefit after *Pesach* of the *chametz* of a Jew, who is suspected of not having sold it properly.

7. See notes 2,3.